

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

з теми: **ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІДИОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ
ФІТОНІМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

Виконавець: здобувачка вищої освіти
освітньої програмою Середня освіта
(Англійська мова і зарубіжна література)
спеціальності 014 Середня освіта (за
предметними спеціальностями)
предметної спеціальності 014.02 Середня
освіта (Мова та зарубіжна література
(англійська)
спеціалізації 014.021 Англійська мова та
зарубіжна література
заочної форми здобуття вищої освіти
Компанієць Вікторія Олександрівна

Керівник: Мельник І. В.
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови

Рецензент:
кандидат філологічних наук, старший
викладач кафедри іноземних мов

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Поняття та класифікація ідіом у сучасній лінгвістиці.....	6
1.2. Загальна характеристика наукових досліджень фітонімів.....	16
1.3 Етнокультурний та етимологічний зміст фітонімів у структурі ідіом.....	22
Висновок до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ ІДИОМ З ФІТОНІМАМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	29
2.1 Лексико-семантична характеристика фітонімів в англійській мові.....	29
2.2 Типологія та граматична структура англійських ідіом з фітонімами.....	32
2.2.1 Ідіоми з назвами зернових культур.....	37
2.2.2 Ідіоми з назвами овочів.....	40
2.2.3 Ідіоми з назвами квітів.....	43
2.2.4 Ідіоми з назвами дерев.....	48
Висновок до розділу 2.....	50
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	55

ВСТУП

Важливими компонентами у будь-якій мовній системі є фразеологізми та ідіоми. Ідіоматичні та фразеологічні вирази становлять значну частину в англійській мові. Завдяки лексичним категоріям, формується індивідуальний словниковий склад лексики, який характеризується своїм культурно-національним виявом. Ідіоматичні конструкції є допоміжними засобами, що здатні образно втілювати світобачення носія мови. Дослідження ідіоматичних виразів є важливим під час вивчення історії становлення англійської мови, аналізу етнолінгвістичних чинників, які вплинули на відтворення сталих суспільних виразів.

Ідіоми з фітонімами свідчать про те, що рослини були одними з головних атрибутів для мовознавчої науки. Питання ідіомів з фітонімічним компонентом активно вивчають у сучасному мовознавстві, про що свідчать праці: Р. Бінні [6], С. Фернандо [9], С. Філлмор [10], Р. Гіббс [13], Д. Гледчілл [13], Г. Грігсон [17], У. Крішке [21], М. Форсайт [7], А. Вільялва [44], Г. Генауст [13]тощо.

Актуальність дослідження. Хоча у наукових розвідках автори окреслили найголовніші ознаки ідіоматичних одиниць, пояснили лексичне, символічне та етимологічне значення рослин, розробили класифікацію поділу ідіом з рослинним компонентом за різними тематичними групами, англійські ідіоматичні вислови з фітонімами є маловивченими в сучасному мовознавстві. Досі тривають дискусії щодо правильного трактування визначень власне ідіом та фітонімів, тому обрана тема дослідження є *актуальною*, адже залишається багатоаспектною у наукових колах мовознавців. Зокрема, у дослідженні ідіоматичних одиниць з фітонімами у лінгвістичному корпусі Skell Sketch Engine.

Об'єктом дослідження є ідіоми з фітонімічним компонентом.

Предмет дослідження – особливості функціонування ідіоматичних виразів із фітонімічним компонентом.

Мета дослідження – розглянути ідіоми з фітонімічним компонентом у

лінгвокультурологічному аспекті та пояснити особливості використання англійських ідіом з назвами зернових культур, овочів, квітів та дерев.

Для досягнення мети передбачено виконання таких **завдань**:

- 1) дослідити сучасні визначення ідіоми у мовознавстві;
- 2) розкрити поняття фітонімів та їх етнокультурний, етимологічний зміст у структурі ідіом;
- 3) визначити лінгвокультурологічні особливості ідіоматичних одиниць з фітонімічним компонентом;
- 4) окреслити класифікацію ідіоматичних висловів з фітонімами.

Основні методи дослідження: *теоретичний аналіз* (розгляд основних визначень ідіомів у наукових працях); *теоретичний синтез* (узагальнення теоретичних відомостей про функціонування ідіомів з фітонімічним компонентом в сучасному мовознавстві); *лінгвістичний аналіз* (дослідження ідіоматичних виразів з фітонімічним компонентом); *контекстуальний метод* (визначення особливостей вживання фітонімічних ідіом у певному контексті); *описовий метод* (узагальнення отриманих результатів аналізу).

Джерельною базою дослідження є лінгвістичний корпус Skell Sketch Engine.

Наукова новизна дослідження. Запропоновано системний аналіз англійських ідіом з фітонімічним компонентом на основі лінгвістичного корпусу Skell Sketch Engine. Поєднання корпусного аналізу з лінгвокультурним підходом дозволяє комплексно дослідити семантичну структуру, образну основу та культурно-мовну специфіку фітонімічних ідіом.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Результати опрацьованої теми будуть доречними під час вивчення дисциплін «Лексикологія англійської мови», «Історія англійської мови». Матеріали роботи можуть слугувати для ознайомлення здобувачів освіти з проблемами становлення англійської фразеології, вивчення особливостей ідіом різних тематичних груп, зокрема з назвами рослин при проведенні практичних занять, спецкурсів, спецсемініарів, виконанні дипломних та курсових проєктів.

Апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної роботи були апробовані на двох конференціях: XIII Всеукраїнській студентській інтернет-конференції «Мова у дисциплінарному контексті безперервної освіти» (2-4 квітня 2025 р.) та IX Міжнародній студентській науковій конференції «Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації» (31 жовтня 2025р., Тернопіль). Основні положення й результати дослідження висвітлено у 2 публікаціях «Особливості використання англomовних ідіом з фітонімічним компонентом *rose*» та «Застосування ідіоматичних квіткових виразів»

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (64 позицій). Загальний обсяг роботи – 60 сторінок, основний – 50 сторінок.

ВИСНОВКИ

Питання фразеології та ідіом є досить багатоаспектним у вивченні лексики. Дискусійною темою залишається класифікація ідіом і фразем, які мають подібні та відмінні ознаки. Низка термінів, які загально характеризують англійську ідіоматику ускладнюють визначення стійких висловів, що мають фольклорне походження.

У процесі дослідження, проведеного на основі лінгвістичного корпусу (Skell Sketch Engine), вивчено частотні ідіоми з фітонімічними назвами, які ілюструють багатство когнітивно-культурних моделей англійської мови. Залучення корпусних даних дозволило встановити реальне функціонування фразеологічних одиниць у сучасному мовленні, оцінити їхню частотність, типові контексти використання та семантичні відтінки.

Проведений аналіз охопив етимологічний, лінгвокультурний та лексико-семантичний аспекти. Етимологічний підхід допоміг з'ясувати походження фітонімічних компонентів і їхній зв'язок із історичними та культурними уявленнями. Лінгвокультурний аспект розкрив символічне навантаження рослинних назв, їхню роль у формуванні національно маркованих образів і метафор. Лексико-семантичний аналіз дозволив класифікувати ідіоми за значенням, виявити їхню полісемію, синонімію та особливості семантичного розширення.

На основі аналізу мовного корпусу Skell Sketch Engine було виявлено широкий спектр ідіоматичних висловів із фітонімічними компонентами, які функціонують у сучасному англійському дискурсі. Вони демонструють різноманітність семантичних відтінків і стилістичних функцій – від нейтрального опису до емоційно-експресивного вираження. Контекстуальні приклади показали, що значення ідіом може змінюватися залежно від прагматичної установки мовця, комунікативної мети та інтонаційного оформлення висловлювання.

Було виокремлено чотири основні тематичні групи ідіом:

Ідіоми із назвами злакових культур. Вони репрезентують трудову символіку, пов'язану з хліборобством, і відображають цінності працьовитості, розсудливості та морального очищення.

Ідіоми з назвами овочів. Ця група є найчисельнішою, оскільки овочі як повсякденні продукти харчування активно інтегровані в культурний досвід людини. Такі ідіоми часто характеризують поведінку, темперамент, емоційні стани.

Ідіоми з назвами квітів. Їхній зміст пов'язаний з естетичними, моральними та життєвими цінностями, де квіти символізують красу, любов, смерть, надію та оновлення.

Ідіоми з назвами дерев. Вони відображають родинні зв'язки, морально-філософські категорії та ідеї спадковості й мудрості природи.

Приклади речень, отримані з корпусу, проілюстрували варіативність уживання ідіом у різних стилістичних контекстах – від нейтральних до емоційно забарвлених. Завдяки цьому вдалося простежити, як змінюється інтерпретація образного значення залежно від контексту та прагматичної установки мовця. Фітонімічні ідіоми постають не лише як мовні одиниці, а як складний когнітивно-культурний феномен, що поєднує лінгвістичну форму, історичну пам'ять і колективні образи світу. Їхнє значення базується на універсальних концептуальних метафорах і метоніміях, які відображають спосіб мислення та естетичні уявлення мовного колективу.

Наукова цінність роботи полягає в уточненні структури та семантики фітонімічних ідіом, а також у виявленні їхньої ролі у формуванні національного мовного світогляду. Дослідження збагачує теорію фразеології, лінгвокультурології та етнолінгвістики, адже доводить, що фразеологічна одиниця є не просто стійким мовним зворотом, а носієм культурної інформації.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування матеріалів у різних сферах:

- при укладанні двомовних словників фітонімічних ідіом;
- у навчальних курсах з англійської фразеології, лінгвокультурології,

перекладознавства;

- у підготовці навчальних посібників та електронних ресурсів;
- у перекладацькій практиці, зокрема для пошуку адекватних міжмовних відповідників;
- у міжкультурній комунікації, де знання символічного потенціалу фітонімів допомагає уникнути семантичних непорозумінь.

Попри вагомі результати, дослідження має певні обмеження, пов'язані з обсягом корпусного матеріалу та кількістю залучених ідіом. Це зумовлює потребу у подальшому розширенні емпіричної бази, залученні текстів із різних стилістичних реєстрів та епох.

Перспективи подальших досліджень – розширення корпусного матеріалу для порівняння фітонімічних ідіом англійської, української та інших мов, у залученні когнітивно-прагматичного аналізу для виявлення комунікативних функцій ідіом у сучасному дискурсі, а також у створенні електронного лексикографічного ресурсу, що об'єднає дані про семантику, етимологію та частотність уживання фітонімічних ідіом у різних мовних культурах.

Результати дослідження підтверджують, що фітонімічний компонент в англійських ідіомах виконує не лише номінативну, але й культурно-символічну функцію. Він формує глибину образності, забезпечує національний колорит фразеології та відображає специфіку світогляду англійського суспільства.

Англійські ідіоми з фітонімами є живим свідченням тісного зв'язку людини з природою, духовними традиціями та історичною пам'яттю народу. Їхнє вивчення відкриває нові можливості для розуміння культури через мову та мови через культуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Басарабська І. О. Англомовні фразеологічні одиниці: проблема класифікації. *Германські мови. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальна комунікація*. Т. 31 (70). 2020. С. 1–8.
- 2) Герцовська, Н. О., Шпеник Т. Б. Підходи до класифікації англійських ідіом: тематичний аспект. *Сучасні дослідження з іноземної філології. Ужгород: Гельветика*. Вип. 1(19). 2021. С. 27–39.
- 3) Грек М. Роль англомовних ідіом в освітньому дискурсі. *Journal «Ukrainian sense»*. 2024. № 1. С. 27–40.
- 4) Дячук П. В., Перфільєва М. В., Перфільєва Л. П. Флористика : навчальний посібник. Умань, 2013. 182 с.
- 5) Каракевич Р. О. Вербалізація фразеологізмів-фітонімів у порівняльному аспекті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. № 47. С. 100–103.
- 6) Каракевич Р. О. Семантико-граматична класифікація фразем-фітонімів. *Science 2021: Research and Innovation. Philadelphia*. 2021. С. 7981.
- 7) Ковалюк Ю. В. Ідіоматика сучасної англійської мови: електронні дані та концептуальне знання. *Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича*. 2024. 304 с.
- 8) Мельник О. А. Фітоніми в структурі фразеологізмів як об'єкт лінгвокультурологічного дослідження. *Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих науковців*. 2012. С. 284–286.
- 9) Мизин Т. О. Синтаксичні та семантичні характеристики прагматичних ідіом (на матеріалі англійської мови). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. Вип. 85. С. 132–138.
- 10) Мосейчук О. М. Проблема визначення кордонів ідіоматики. *Житомирський державний університет*. 2004. С. 269–272.
- 11) Негрич Н. Д. Поняття ідіома і фразеологічна одиниця спільне та відмінне у лінгвістичному розумінні. *Наукові праці ЧДУ ім. Петра Могили. Серія : Філологія. Мовознавство*. 2013. С. 79–81.

- 12) Панасенко Н. І. Англійська ботанічна лексика як джерело метафори й фразеологізмів. *Вісник ЖДУ ім. Івана Франка*. 2009. № 45. С. 39–43.
- 13) Сокальська Ю. О. Методичні прийоми для вивчення ідіом англійської мови. *Young Scientist. Серія : Філологічні науки*. 2019. С. 115–119.
- 14) Цибрій В. І. Особливості компаративних ідіом в англійській мові. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. Василя Стуса*. 2020. Т. 2 (12). С. 278–282.
- 15) A Dictionary of Confusable Phrases: More than 10,000 Idioms and Collocations. Jefferson, North Carolina : McFarland & Company, Inc. 2010. 403 p.
- 16) Balalaieva, O. Factors of semantic motivation of scientific plant names. *International Journal of Philology*. 29(1). 2025. P. 9–22.
- 17) Bar-Hillel J. Idioms in Machine Translations of Languages. Cambridge (Mass.) : MIT Press with Wiley. NY. 1955. 262 p.
- 18) Biggam C. P. Plants as Metaphorical Headgear in English. *Mapping English Metaphor Through Time*. 2016. P. 47–65.
- 19) Binney R. The Language of Flowers. London : Michael O'Mara Books. 2018. 248 p.
- 20) Chilton P. Analysing Political Discourse. Theory and Practice. London : Routledge. 2004. 226 p.
- 21) Dmytro Borys. Sensory / Conceptual Metaphor in English Slang Phytonyms. *Language Yesterday, Today, Tomorrow*. Vol. VIII. No 1 2023. P. 5–20.
- 22) Etymology. Etymonline. URL : <https://sal0.li/C6948fF> (дата звернення 08.10.2025).
- 23) Fernando C. Idioms and Idiomaticity. Oxford : Oxford University Press. 1996. 265 p.
- 24) Fillmore C. J. Frame Semantics. In Linguistic Society. *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul : Hanshin. 1982. P. 111–137.
- 25) Forsyth M. The Etymologicon. Icon Books. 2011. 320 p.
- 26) Fraser, B. Idioms within a Transformational Grammar. *Foundations of*

- Language. Vol. 6, No. 1. 1970. PP. 22–42.
- 27) Genaust H. Etymological Dictionary of Botanical Plant Names. Hamburg : Nikol. 2017. P. 9–22.
- 28) Gibbs R. W. Jr. Metaphor in Idiom Comprehension. *Journal of Memory and Language*. 1997. 37(2). 141–154.
- 29) Gledhill D. The Names of Plants. Cambridge : Cambridge University Press. 2008. 424 p.
- 30) Grigson G. The Englishman's Flora. London : Phoenix House. 1955. 478 p.
- 31) Haddad A., Premasiri D., Ranasinghe T., & Mitkov R. Deep Learning Methods for Extracting Metaphorical Names of Flowers and Plants. *Procesamiento del Lenguaje Natural*. 2023. C. 261–271.
- 32) Hanks P. Lexical Analysis: Norms and Exploitations. Cambridge, MA: MIT Press. 2013. 462 p.
- 33) Idioms: Structural and Psychological Perspectives / Eds. M. Everaert, E.-J. van der Linden, A. Schenk et al. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. 1995. XVI. 384 p.
- 34) Kövecses Z. Metaphorical Idioms in Extended Conceptual Metaphor Theory. *Yearbook of Phraseology*. 2024. Vol. 15, No. 1. P. 101–118.
- 35) Krischke U. The Old English Complex Plant Names. Frankfurt am Main : Peter Lang. 2013. 500 p.
- 36) Lakoff G., & Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago : University of Chicago Press. 1980. 242 p.
- 37) Lakoff G. Lecture 7 : The Poetic Metaphor. In Ten Lectures on Cognitive Linguistics. Leiden-Boston : Brill. 2017. P. 145–68.
- 38) Lehner E., Johanna L. Folklore and Symbolism of Flowers, Plants and Trees. New York : Tudor Publishing Company. 1960. 128 p.
- 39) Mansoor Ganji. The Best Way to Teach Phrasal Verbs: Translation, Sentential Contextualization or Metaphorical Conceptualization? *Theory and Practice in Language Studies*. 1(11). PP. 1507–1506.
- 40) McArthur F. Beyond Idioms : The Use of Metaphor in ELP Academic

- Settings. *Journal of Pragmatics*. Vol. 219. 2024. P. 48–57.
- 41) McCarthy M., O'Dell F. *English Vocabulary in Use*. Cambridge University Press. 1994. 176 p.
  - 42) Moon R. *Fixed Expressions and Idioms in English : A Corpus-Based Approach*. Oxford : Clarendon Press. 1998. P. 200–220.
  - 43) Philip S. J., McMordie W. *English Idioms to Use Them*. Oxford : Oxford University Press. 1978. 268 p.
  - 44) Ponton D. M. The Natural Choice? Metaphors for Nature in a UK Government White Paper. *Language and Text*. 2015. P. 22–35.
  - 45) Przemysław Dębowskiak & Jadwiga Waniakowa. Semantic Motivation of Plant Names as Part of Their Etymology. 2019. PP.173–200
  - 46) Rastall P. Metaphor and the Names of Plants. *English Today*. 1996. P. 30–31.
  - 47) Seidl J., McMordie W. *English Idioms and How to Use Them*. Oxford : Oxford University Press. 1978. 268 p.
  - 48) Sinclair J. M. *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford : Oxford University Press. 1991. P. 177 URL : <https://salo.li/3a8bc67> (дата звернення : 08.10.2025).
  - 49) Siyanova-Chanturia A., & Martinez R. The Idiom Principle Revisited. *Applied Linguistics*. 2015. P. 550–569.
  - 50) Skell Engine. URL : <https://salo.li/4e986C9> (дата звернення : 08.10.2025).
  - 51) Smith L. P. *The English Language*. London-New York : Oxford University Press. 1966. P. 67–81.
  - 52) Strakšienė M. Analysis of Idiom-Translation Strategies from English into Lithuanian. *Studies about Languages*. 2009. PP. 13–19.
  - 53) Symbols. URL : <https://www.symbols.com> (дата звернення : 23.10.2025).
  - 54) Taylor J. R. *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory*. Linguistic categorization : prototypes in linguistic theory. Oxford : Oxford University Press. 2003. 312 p. URL : <https://salo.li/ccf8f15> (дата звернення : 23.10.2025).
  - 55) The Britannica Dictionary. URL : <https://www.britannica.com/dictionary>.

- (дата звернення : 23.10.2025).
- 56) *The Language of Flowers: An Alphabet of Floral Emblems*. London & New York : T. Nelson and Sons. 1857. P. 72. URL : <https://salo.li/1238931>(дата звернення : 25.10.2025).
- 57) *The New Webster's Encyclopedic Dictionary of the English Language*. New York : Lexicon Publications. 1980. P. 1512. URL : <https://salo.li/91fF6d0> (дата звернення : 25.10.2025).
- 58) *The Plant List : A Working List of All Known Plant Species*. Royal Botanic Gardens, Kew & Missouri Botanical Garden. 2013. URL : <http://www.theplantlist.org/> (дата звернення : 25.10.2025).
- 59) Villalva A. Daisies in Some European Languages : A Survey of Lexical Knowledge. *The Landscape of Lexicography*. 2019. P. 201–280.
- 60) Wang Q. A Human Being Is a Plant : A Cognitive Study of the Metaphor. *World Journal of Social Science*. 2016. P. 1–9.
- 61) Watts D. C. *Elsevier's Dictionary of Plant Names and Their Origin*. Amsterdam : Elsevier. 2000. 1001 p.
- 62) Wierzbicka A. *Semantics, Culture, and Cognition : Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations*. Oxford University Press. 1992. 487 p.
- 63) Wierzbicka A. *Understanding Cultures through Their Key Words*. Oxford : Oxford University Press. 317 p.
- 64) Wray A. *Formulaic Language and the Lexicon*. Cambridge : Cambridge University Press. 2002. 332 p.